

L'última consideració ha d'anar referida al partit pres que adopta Mestre tot al llarg del seu assaig: la concepció de l'obra de March com un tot coherent i simultani, exposició d'una «recerca ontològica del jo» que es pot reconstruir llegint els fragments que millor la descriuen. Aquesta manera de procedir comporta el perill d'anar sumant lectures descontextualitzades, equiparant-ne els sentits, en una obra que es va produir al llarg de més de trenta anys. Per exemple, en el context de la poesia XCIX els versos 81-88 no presenten la damnació del poeta pel fet d'haver esdevingut amador, sinó la seva desesperació pel fet d'amar carnalment i a desgrat aquella a qui havia amat honestament. I en els versos 81-88 de la poesia CXIV no hi ha complaença en la pròpia condemna, perquè el context és la tristesa per haver perdut l'amor. El caràcter introspectiu de la poesia de March és evident, però també és cert que la constitueixen composicions de contingut amorós, moltes adreçades a dames concretes emprant-hi un senyal caracteritzador (l'oferta d'amor honest a Llir entre cards, que recull la interpretació mariana del Càntic dels càntics feta per sant Bernat, és diferent de l'oferta d'amor honest a Plena de seny, centrada en l'enteniment); s'hi troben també motius i invocacions que les agrupen, al·lusions a la condició personal i a l'edat, i un context cortesà al qual fan referència molts de versos. Per a treure'n l'entrellat convé no desatendre aquestes indicacions que hi va deixar el poeta mateix, sobre la varietat de la seva experiència.

BIBLIOGRAFIA

MESTRE (2009): Marina Mestre Zaragoza, «El papel de la antropología augustiniana en la poesía de Ausiàs March», *El Críticón*, 107, p. 11-27.

BINIMELIS, Joan: *Descripció particular de l'illa de Mallorca e viles*, Juli Moll i Gómez de la Tía (ed.), València: Publicacions de la Universitat de València i Institut Cartogràfic de Catalunya, 2014; «Fonts Històriques Valencianes» 60.

CARLES CABRERA

STEI - Universitat Catalana d'Estiu
carlescaberavillalonga@gmail.com

El menorquí Juli Moll i Gómez de la Tía ha estat el responsable de l'estudi introductor i de l'edició crítica de la versió catalana —que és l'original manuscrita— del Llibre v de la *Història general del Regne de Mallorca* de Joan Baptista Binimelis i Garcia (Manacor, 1538/9 – Palma, 1616), que només s'havia imprès per complet i en traducció castellana l'any 1927 a *La Última Hora* de Josep Tous.

En total, set llibres conformen aquesta *Història general del Regne de Mallorca*: els tres primers els ocupa la història de Mallorca des del Diluvi Universal fins a Felip I d'Aragó (II de Castella); el quart, les descripcions eclesiàstica i politicoadministrativa del Regne; la geogràfica i econòmica, aquest cinquè que comentem; les biografies de mallorquins il·lustres en santedat o en lletres, el penúltim, i sobre la Guerra de les Germanies a Mallorca, el darrer. Però el cinquè, *Del Llibre que tracta de la descripció particular de la illa de Mallorca e viles, e d'algunes coses memorables que en ella s'han seguides*, engloba la part més interessant del conjunt i és inèdita en el sentit que no reproduceix pas papers d'altri. Aquest segment, doncs, és el que ara apareix en una primera edició crítica que estampen l'Institut Cartogràfic de Catalunya en col·laboració amb les Publicacions de la Universitat de València, la mateixa universitat on, val a dir-ho, Binimelis va cursar estudis de medicina abans de partir a Roma a completar els de teologia.

Juli Moll recull les variants de les nombroses còpies catalanes, fragmentàries algunes, que ens n'han pervingut, però només inclou les que reputa com les més significatives perquè no ha pretès fer-ho de cap altra manera. El manuscrit de Jordi Fortuny de Roesques (F), de mitjan segle XVII, que es conserva en bon estat a la Biblioteca Municipal de Palma, ha servit com a còpia base per ser el més antic, complet i plausiblement directe de l'original.

En aquesta edició, Moll regularitza la *u* i la *v*, la *i* i la *j*, les caixes altes i les baixes, l'accentuació, les aglutinacions, els apòstrofs, els guionets i els punts volats, segons escaigui en cada cas; en canvi, la transcripció de les variants, que es reserva per a les notes al peu, és totalment literal. D'aquesta manera, l'edició en paper ve acompanyada amb un aparat de variants com pertoca en una edició crítica que arriba, no obstant això, absolutament mancada de notes al marge que ens ubiquin mínimament el context històric i geogràfic de l'autor en qüestió i que es troben totes emplaçades en un disc compacte als peus de plana i als distints apèndixs (sobre el marc geopolític i històric de l'època de Binimelis; les esglésies i convents de la Ciutat de Mallorca; la biografia dels bisbes de Mallorca Lorenzo Campeggio i Joan Vic i Manrique de Lara; del comerç de Mallorca i de la imposició de la Consignació, i un índex dels set llibres que integren el conjunt). Tal volta, aquesta funció hauria fet més sentit al preàmbul de l'edició impresa que no pas a la digital, encara que segurament aquest mecanisme permetia d'estalviar-se els costos excessius del paper sense haver de retallar gens la contribució de Moll. A més d'això, el CD permet d'incloure una edició filològica de l'obra amb ortografia modernitzada —ben acurada, i que també hauria pogut ser publicada en paper en comptes de l'altra—, una justificació de l'*stemma codicum*, comentaris a banda al resum ampli d'un article de Mossèn Antoni Maria Alcover sobre la llengua de Binimelis aparegut al *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana* l'any 1916 amb motiu del tercer centenari del decés de Binimelis, un glossari i un suplement bibliogràfic dels estudis historiogràfics del segle XVI als Països Catalans.

Binimelis havia rebut del lloctinent general de Mallorca, Lluís de Vic i Manrique de Lara, germà del bisbe suara esmentat, l'encàrrec d'elaborar un mapa de

Mallorca que hagué de realitzar *in situ*. L'objectiu era poder dotar la costa illenca de millors estructures per repel·lir els atacs pirates successius que es patiren a l'Arxipèlag des de l'Edat Mitjana i durant tot el període modern. Malauradament, la contribució cartogràfica de Binimelis s'ha extraviat, però del plànol en trauria el suc per confeccionar amb posterioritat el llibre que ressenyem aquí, per tal com, un cop enllestida la planta geogràfica, els jurats mallorquins li encomanaren la redacció de la *Història general del Regne de Mallorca* per encastar-l'hi. Humanista i típic home total del Renaixement (compongué estudis de caràcter mèdic, astronòmic, matemàtic, històric, etc.), la seva personalitat constituïa la ideal per emprendre l'escriptura d'una obra de les característiques i l'envergadura que aquesta reclamava.

Així, el manacorí intentà, per bé que mai no n'ostentés el títol oficial ni arribés a ser-ho realment, el primer cronista del Regne de Mallorca a l'estil del que succeïa amb Jerónimo Zurita a l'Aragó, Pere Gil a Catalunya o Pere Antoni Beuter i Martí de Viciana a València. Moll considera factible, en aquest sentit, que Binimelis prengué precisament la crònica d'aquest darrer autor com a paradigma a seguir.

Quant a la llengua, efectivament, com observà Mossèn Alcover, s'hi detecten certs hispanismes lèxics —per bé que alguns dels que Alcover citava són altrament llatínismes, com s'afanya a remarcar Moll en el disc compacte. I tampoc és d'estranyar que un lingüista com l'eclesiàstic de Santa Cirga s'hi sentís atret per tal com el text binimelià és altament atraient des del punt de vista dialectològic per determinar la proximitat entre el mallorquí del sis-cents i el nostre, per exemple, en el tancament de la *o* àtona en *u* quan la segueix una *u* a la síl·laba següent (*custum*, *Muntuüiri*) —un fenomen força residual en el mallorquí actual— o l'ús de la desinència *-e* que fa servir, per norma general, en la primera persona del present d'indicatiu, que es podria considerar un tret de valencianisme fruit del seu pas per València.

El tom s'enceta amb la descripció de Mallorca i Palma, i com una introducció, del temperament i els mals que s'atribueixen als mallorquins, però aquesta part té poc o gens a veure amb la resta. A partir d'aquí, anirà desglossant els pobles de l'illa en el sentit de les agulles del rellotge. Es refereix a les viles principiades en temps del rei Jaume II començant per la costanera de Felanitx en direcció a Santanyí i seguint per les d'interior. Al final de cadascun d'aquests capítols «municipals», per anomenar-los d'alguna manera, Binimelis inclou una reproducció del terme amb els noms de les cales que aplega, si n'hi ha, i també les viles i possessions innominades que hi pertanyen. La descripció de cada poble sol estar sempre tallada pel mateix patró: confins, nombre d'habitants, collites, bestiar, llogarets que en formen part, etc. Puntualment, s'hi afegeix algun episodi històric, de vegades a tall de subapartat, però no sempre, com ara la del primer desembarcament dels moros a Andratx, dels turcs a Valldemossa, d'algerians a Sóller o Pollença (en què també ens explica l'enfrontament entre Dragut i Joan Mas que va donar inici a la cèlebre batalla de moros i cristians que anualment commemoren els pollencins) o de l'edificació de la murada de la ciutat d'Alcúdia. D'aquesta vila, emperò,

bota a Artà, tot i esmentar Santa Margalida, i d'Artà a Manacor per tal com Son Cervera i Capdepera constituïen un únic i extens municipi amb Artà fins que se n'independitzaren devers mitjan segle XIX. De Manacor, Binimelis salta a Inca i llavors a Montuïri, al pla, situada com Inca al mig de l'illa i que fins a l'any 1300 incloïa també Algaida, Lluçmajor, Porreres, Felanitx, Campos i Santanyí. Si fa no fa tots aquests termes coincideixen amb els de la Mallorca actual, per bé que un bon grapat dels que aleshores encara eren sufraganis d'altres (com Deià de Vall-demossa, Fornalutx de Sóller, Sant Joan de Sineu, Consell d'Alaró, Costitx de Sencelles...) avui dia són municipis de ple dret igual que els altres i semblantment s'han desmembrat aquests macromunicipis com ara Inca o Montuïri.

En definitiva, l'aparició de l'edició crítica de la *Descripció particular de l'illa de Mallorca e viles* per part de les Publicacions de la Universitat de València i l'Institut Cartogràfic de Catalunya esdevé una aportació significativa a la nostra història cultural. La seva impressió, en aquest sentit, servirà com a fonament per a una futura i primera edició completa en català de la *Història general del Regne de Mallorca* de Joan Binimelis, un autor que, malauradament, és encara, ara com ara, massa desconegut entre nosaltres. Esperem que, com sembla, amb aquesta publicació s'hi comenci a posar remei; de moment, i en aquest sentit, el lector ja té al mercat a la seva disposició un altre llibre de Binimelis: *Sobre els vicis de les dones i el seu tarannà variable / Catàleg de dones especialment sàvies*, sota la direcció d'Alexandre Font Jaume (Leonard Muntaner Editor, 2014).

AGUILÓ, Marià: *Cartes sobre el Renaixement. Materials*, Margalida Tomàs (ed.), Lleida: Punctum, 2014.

JOAN MAS I VIVES

Universitat de les Illes Balears, Departament de Filologia Catalana i Lingüística General
joan.mas@uib.cat

L'incansable activisme cultural de Marià Aguiló en defensa de la cultura catalana és força conegut i també ho és el paper, tan important, que va tenir en la consolidació de la Renaixença. Ningú no posà més fe que ell en la recuperació de l'ús culte de la llengua, ni esmerçà més esforços en l'arreglada dels materials que més podien dignificar-la (obres impreses en català, poesia tradicional, refranyer, rondallística, literatura antiga, mots i citacions per al diccionari, etc.). Tanmateix no arribà a tancar cap dels projectes que endegà i, per això, i pel seu caràcter més aviat indolent, va ser una figura discutida, abans i després de la seva mort. Amb tot, l'edició pòstuma progressiva de les obres que deixà pràcticament més o menys enllestides (els tres volums de les *Poesies completes*, el *Catàleg de obras en llengua catalana impresas desde 1474 hasta 1860*, el *Diccionari Aguiló*, i, més recentment, *l'Obra en prosa*, els *Poemes inicials*, el *Rondallari Aguiló* i els *Focs*